

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

A lap szellemi részét illető minden közlemény a szerkesztőséghez Jókai-utca 8. sz. küldendő.

Megjelen hetenként egyszer szombaton, másfél iven.

Előfizetési ár: egész évre 12 korona, félévre 6 korona.

Hirdetések jutányos áron közöltetnek.

Egyes szám ára 30 fillér.

Az előfizetési és hirdetési pénzek

s a lap megrendelésére és szétküldésére vonatkozó összes megkeresések Karai Sándor tanárhoz (Rákóczy-utca 46. sz.) intézendők.

A törvénytervezet adóreformja.

IV.

Két alternatív veszély lett felhozva elretentésül az aránylagosság híveinek: az egyik a patronatus intézményének a kifejlődése, másik a nagy vagyonnak kilépése az egyházból a nagyobb teher miatt. Mint láttuk, az első veszély tényleg meg van már idáig is, a magasabb vagyoni, társadalmi és politikai állás megcsinálja a patronatust, még ha azokból az állásokból az egyháznak nincsen semmi haszna is; minden recompensatio nélkül bizonyos természetes jogi tulsúly gyülemlik össze ama kimagaslók kezén. Tétéles jogi kifejlődését megakadályozhatja bármikor az egyházi törvényhozás.

Nézzük az alternatíva másik felét. A tétel így lett felállítva: Ha egyes egyháztagokra *aránytalan* mennyiségű teher rovatik, elhagyják az egyházat. Most már kérdelem, hogy van-e abban valami logika, hogy az *aránylagosság ellenesei* az *aránytalanságot* hozzák fel érvül az *aránylagosság* védői ellen? A hibás álláspont fatuma a komikum; ez kedveskedik itt is egy kis játékkal nekünk. A felelet ugyan tudom hogy kéznél van s egy rabulistikus csavarintással az aránytalanságot könnyű az egyenlőtlenség rokonságába beosztani. Az aránytalanságot tulajdonképpen a fizetett egyházi adó mennyisége közötti nagy eltérésre, egyenlőtlenségre értik, értelmezik. Így aztán az aránylagosság és aránytalanság fogalma teljesen elhomályosul, összezavarodik. Az arány két dolog közt nem absolut, hanem viszonyított különbséget jelent. A nagyobb mennyiség a kisebbnél nem aránytalanul nagyobb, hanem absolute nagyobb. Egy harmadik elem kell ahoz, hogy két dolog közötti különbség viszonyított különbség legyen, tudniillik a mihez ez a két dolog méretik. Ennek az elemnek a megnevezésével maradt a fenti tétel

felállítója adós. De körülbelől meg tudjuk találni, ha visszagondolunk arra az elméletre, a minek megalkotója és ennek a lapnak hasábjain kifejezésre juttatója Tisza István gróf volt; ez az elmélet a maga fagyasztóan rideg rövidségében így állítható fel: az egyház mindenkinek egyenlő szolgálatot tesz, tehát vele szemben mindenki egyenlő viszonzszolgálattal tartozik. Ez az elmélet, mint érv nem került bele kifejezetten az egyházkerületi közgyűlés vitaanyagába; de a György Endre ama tételének, hogy ha aránytalan mennyiségű teher rovatik egyes egyháztagokra, elhagyják az egyházat, bizonyára ez képezte a hátterét, annyival is inkább, mert azok alatt az egyháztagok alatt a vagyonosak értetődtek s az aránytalanság nem abban lett kifejezésre juttatva, hogy a teherviselési képesség lenne mértéken túl felül haladva a kivetett adó mennyisége által.

Tehát a mihez az egyes egyháztagok adója méretik, az az egyház által nyújtott szolgáltatás volna a degressivisták felfogása szerint. Hogy ez a felfogás adásvételi ügyletté vagy éppen rideg mechanizmussá, ethikai tartalom nélküli adhesióvá silányítja le az egyház és egyháztag közötti viszonyt, azt már volt szerencsém e lap olvasói előtt kifejtetni, nincs benne egy csepp bibliai, egy csepp Krisztusi elem sem; sőt mélyen alatta marad annak az értelmezésnek is, a mit a jogászok az állam és állampolgár közti viszonyra nézve megállapítanak és a mely értelmezés valósága mellett bizonyít az áldozatkészség megnyilvánulásának hosszú sorozata, egész az élet feláldozásáig, a nemzeti martíromságig.

Szinte kétségbeesve töpreng az ember, hogy minek vegye a György Endre tételét: alap nélküli vádnak-e vagy való állításnak. A gazdagok ott hagyják az egyházat, ha teherviselési képességük arányában helyzetetik reájok

az egyházi adóteher! Ha ez alap nélküli vád: mélyen sértheti a gazdagok egészét; s a felháborodó tiltakozás egész viharát provokálja s ha látnánk azt a vihart, bizony-bizony magasra buzdulna bennünk a jóleső öröm s a sors kiválasztottait abban a fényben látnánk megjelenni, melylyel elődjeik nevét gyönyörűen tündökölteti a történelem. De fájdalom ennek a viharának még csak bágyadt szellője sem jelentkezett. Sem ott a kerületi gyűlésen, a hol hallotta; sem a sajtóban, melyből olvashatta ama tételt nem egy azok közül, a kiket illet. Vagy tán a vitában a cél szentesíti az eszközöket és a sértő argumentum is megengedett, ha egy fokkal feljebb juttat a numericus döntés létrafokán? A tagadásba nem vett, cáfolni meg nem kísérelt állítást elfogadottnak szokták venni. Szinte fél az ember felállítani a másik feltevését, hogy tudniillik az állítás való.

A kor, melyben élünk s melynek ismérvei az önzés gyűjtő neve alá foghatók össze: a korszellem, mely az anyagiak után hajt minden törekvést és minden nemesebb, magasztosabb ösztönt visszafejleszteni törekszik a rideg számítás iskolájában — tényleg az állítás valóságának látszata mellett bizonyít. S ha a látszat nem csal, ha a felállított tétel való, ha a gazdagok tényleg ide hagynák az egyházat, ha arányosan osztatnék meg az egyházi közteher; kérdés, hogy mit kíván az egyház érdeke? azt-é, hogy fentartva a kiváltságokat, dédelgetve a még köteles áldozatot hozni sem akaró méltóságokat, igazságtalanok legyünk a teher-kimérésben az egyház nagy zömét képező szegény nép iránt; a fentartó elemet elkedvetlenítsük; hitét egyházunk bibliai alapjában megrendítsük, szellemi édes anyja ellen gyűlölködővé tegyük s áthajtsuk a külső fény és belső sötétség egyházába, a hol nincs semmi anyagi teher, csak mázsás bilincs a lelkiismereten, vagy oda, a hol szegények prédikálják szegényeknek az evangéliumot, vagy oda, a hol az önmagával s a világgal meghasonlott lélek vallást, egyházat megtagad; vagy pedig azt az egy nehányat, a kik kincsben önmaguknak gazdagok, az egyháznak szegények, lélekben önmaguknak is, az egyháznak is szegények, engedjük sorsukra; oda a hol az önzés és hatalom alkotott isteninek csufolt szervezetet. Én szerintem az egyház érdeke ezt az utóbbit kívánja; ha a lelki testnek vannak rothadt tagjai, jobb ha kivágattatnak, mintha az egész testnek örökös veszélyei.

A megfagyott földnek csákány való.

Lehetnek tulkemények ezek a szavak; de az egyház jövője felett aggódó lélek „sine ira et

studio“ megnyilatkozásai, lehet hogy be is török érte a fejem; de az a tudat, hogy mért tört be, meg fog vigasztalni.

Hajduszoboszló, 1903. aug. 17.

Dr. Baltasár Desső,
ref. lelkész.

A „protestáns nyomda“ kérdése.

(Folytatás és vége.)

Másképpen állunk a G. Szabó Kálmán tervével.

Üzleti vállalkozás lévén bármiféle nyomda felállítás is, a G. Szabó Kálmán tervezete első sorban ebből a szempontból esik mérlegelés alá. Méltányolni tudom én azokat az argumentumokat is, melyeknek ereje a lelkesítésben jelentkezik, de annyira nem ragadhatnak meg azokat senkit, hogy azután a számítás tételek tömkelegébe bele ne tekintsen.

Nem lévén szakember a nyomdai ipar terén, ahhoz értő s megbízható üzletemberhez fordultam információért. Közbe vetve azonban meg kell jegyezni, hogy a G. Sz. K. emlékiratának a Hoffmann-fele ajánlatra vonatkozó megjegyzésébe itt-ott tévedés csuszott be, mert pl. az 5. oldalon a 11. sortól kezdve G. Sz. K. azt mondja, hogy Hoffmann és tsa. az egyházkerület részére fizetendő évi járulék „nagy részét visszakövetelné 30 év múlva a vételárban, ha a kerület atakarná venni a nyomdát, s így a mit ad egyik kezével, a másikkal újból visszaveszi.“ Ez téves állítás, mert hiszen elsőben is a nyomdát nem okvetlenül kellene átvennie a kerületnek, s ha átvenné is, az átvételi ár az akkori effektív érték 50%-a lenne.

De lás-uk a számítások eredményét

G. Szabó K. kilátásba helyez 13 cím alatt 86.080 k. évi bevételt, és ezzel szemben 17 cím alatt felsorolt 65.896 k. évi kiadást, és így 20.184 k. bevételi többletet. Honnan merítette az adatokat, akár a bevételi, akár a kiadási részleteknél, nem tudhatom. De hogy a tételek nagyon hozzávetőlegesek, sőt a valóságtól messze esnek, a következőkben mutatom ki:

a) Az 1. 2. 3. 6. tétel alatt felsorolt címeken az egyházkerületi pénztár a legutóbbi 5 év átlagát számítva kiadott egy évben 9840 koronát.

b) Az 5. 13. tétel alattiakra a kollegium 6 évi átlag után számítva egy évben kiadott 2900 k.

c) Az egyházmegyék szükséglete beszerzett adataim szerint 5000 k.

d) A 13 ik tétel alatti munkaszükséglet szintén beszerzett adataim szerint 6000 k.

A 7. 8. 9. 10. 11. tételeket — jobb hiányában — átveszem a G. Szabó Kálmán kimutatásából 22040 k. összesen 46780 k., tehát a G. Szabó Kálmán számítása szerinti 86,080 koronánál 39,300 koronával kevesebb.

A kiadás tételei szintén nem állhatnak meg. A személyi illetmények igen mérsékeltek; de ha elfogadnám is a számítás alapjául, okvetlenül gondoskodni kell még tanoncokról; az is kérdés, hogy könyvezetésre nem külön ember kell-é? Hát a pénztári kezelést kivégezi? s aztán minő igazgatás alatt állana a vállalat? Mert teljességgel nem lehet azt remélni, hogy az egyházkerület olyan bizalmi férfiakat állíthasson az

igazgatás ügykörébe, a kik drága idejüket s tehetségüket minden ellenérték szolgáltatása nélkül a protestáns nyomda szolgálatában töltsek el. Ha csak 3—4 ezer korona költségemelkedést vonnának is magok után az érintett szükségek (tegyük 3104 koronára) már 69 ezer korona lesz az évi kiadás, 46780 k. bevétellel szemben, a mi egyértelmű 22,228 k. évenkénti veszteséggel.

De ez még nem minden. A felszerelés címén kerekszám kedvéért a tervezet 100,000 koronát vesz fel. Szakértők megkérdezése után állítom, hogy ez az összeg nem elég. Hát az évi elhasználás után a kiegészítés költsége hol van? Aztán e befektetett 100,000 koronának hol térül meg a kamatja? Seholy. Erre a G. Szabó-féle tervezet nem is gondolt, pedig ez is 4000 koronát tesz évenként még 4%-os számítás mellett is, s ezzel már 26,200 koronára emelkedik az évi veszteség. Ilyen gazdálkodás mellett aztán két év múlva a vállalat teljesen felemésztené magamagát, összes befektetéseivel, felszereléseivel,

Azt se felejtjük hogy a nyomda részére a G. Sz. K. terve szerint helyiség is kell, a mely után az épületbérlet címén ismét nincs semmi bevétel előírva. 20—25 ezer korona csak az épületre magára felmehet ha ugyan elég lenne; még az üzletvezetőnek is lakás kell szerinte, még pedig a nyomda mellett, vagy legalább közelebben. Ez ismét olyan szükség, a mely legalább is évi 1500 k. költséggel sújtaná a vállalatot. Mert hiszen ingyen helyet senki sem ad, bár hogyan lelkesedjék a protestáns nyomdáért, s az ingyenes helyre újból ingyen senki sem épít; a kollegium épületi helyisége pedig a tanügyi célokra sem elég, abból nyomdai célra egy négyszögmetert sem lehet átbocsátani.

Azonban tegyük fel, hogy a vállalatnak akkora forgalma lenne, hogy az jóval felülmulná az én számítás-tételemet, még akkor is előttem áll szomorú tanúságképpen a tapasztalat, hogy éppen itt Debrecenben a privát természetű vállalatok kívül működő nyomdák egyáltalán nem sikerültek. A Csokonai-nyomda-részvénytársaság nem holdogult, feloszlott, még pedig nagy veszteséggel; közbeszéd szerint Debrecen város reá fizet a saját nyomdájára. Biztos forrásból tudom, hogy nem igen messze tőlünk a pápista főpapok részvénytársaságba állottak egy nyomdai vállalat létesítésére; saját napi lapjokat nyomatták egyebek közt benne, de ott ugyan a részvényesek soha osztalékot nem kapnak s végtére is magánvállalkozónak voltak kénytelenek kiadni bérletbe a sok befektetésekkel járó nyomdát. Hát ez nekik telhetett, nekünk nem telik.

És ennek egyik oka abban rejlik, hogy a privát nyomdatulajdonos maga vezeti a saját nyomdája ügyeit, nem kénytelen költséges személyzetet tartani, saját szemeivel lát mindeneiket, ez pedig az üzleti életben nagyon nagy különbség.

Informálóm határozottan kijelentette előttem, hogy a nyomdai berendezés költségeire a Szabó Kálmán-féle javaslatban felvett 100,000 korona felénnyire sem elég. A költségvetésben kimutatott részletű berendezést a kisebb szabású nyomdák is kénytelenek beszerezni, mert a nélkül egy lépést sem tudnak tenni. Van olyan részlete a felszerelési tervzetnek, hogy a javaslatba hozott mennyiségnek ötszöröse sem elég, s nem csálodom, ha azt állítom, hogy még egy másik 100 ezer koronát is felemészthet egy modern berendezésű nyomda.

Am ha a G. Szabó-féle számítás szerint 100,000k.-ból be is lehetne szerezni a felszerelést: honnan venné egyházkerületünk csak azt a 100,000 koronát is, melynek

a kamatját nélkülözni tudná? Bizony, fájdalom, ilyen befektetésre egyházkerületünk anyagi erővel nem rendelkezik.

Nem ok nélkül teheti kérdésbe most már az olvasó, hogy mi lenne hát a teendő a napirendre került nyomdaügyben? Könnyű megadni reá a feleletet. Az irányt a Hoffmann-féle ajánlat biztosan jelzi. Vegye számon az egyházkerület az összes nyomdai szükségletét. És e számbavételnél nagy körültekintéssel igyekezzen az érdekeltségbe bevonni az egyházmegyéket és egyes egyházközségeket is, bár — főként az utóbbiaktól nincs mért sokat várni, a minnek alább okát is tudom adni. Aztán az előállítandó összes nyomdai munkálatok biztosítására hirdessen pályázatot a Hoffmann-féle irányzattal. Mert még ha csak a már proponált évi 10,000 korona évi járulékot kapná is az egyházkerület: már az is hasonlíthatlanul kedvezőbb lenne a mai helyzetnél, a mikor a megrendelések szétforgácsolva annyifelé és oly sokféle módon intéztetnek, hogy számon venni is nagy feladat.

Hogy vérmes reményeket hasztalan fűznénk a létesíteni célzott protestáns nyomdához: a felett a mai nyomdai ipar kiterjedtsége is tájékoztathat bennünket. Bizonyára a nagyobb vidéki városokban ma már mindenütt van nyomda; a megrendelés eszközlése, annak teljesítése a távolság miatt már nehézséggel jár. De meg néha oly sürgős a munka, hogy bizony azzal a 3-ik, 4-ik vármegyéről hiába várjuk ide a megrendelést. Aztán a vidéki munka sokszor olcsóbb is. Igaz, hogy gyarlóbb is, de a legtöbbször nincs is szükség valami luxuriosus kiállításra. A nyomdai ipar megélhetési feltételei (bérlet, munkadíj) vidéken nem oly súlyosak mint csak Debrecenben is; ez magyarázza meg a vidéki munka olcsóságát.

Még csak egy nehézségre akarok reámutatni. Az ügy iránt melegen érdeklődő egyh.-ker. főgondnok ur ő méltósága engedélyével kísérletet tettem abban az irányban, hogy az egyházkerülethez tartozó egyházközségek évi nyomdai kiadásainak összege felől adatokat kérjek és nyerjek a nt. lelkes uraktól. Szerettem volna összeállítani s közölni az eredményt még a tavaszi egyházkerületi közgyűlés előtt, de a válaszok sok helyről késtek, úgy hogy pl. még tegnap is vettem egyet. Am a legújabb statisztika szerint 573-ra menő egyházközségnek mondhatom, hogy nem éppen felétől voltam szerencsés információt nyerni; telénél több egyháztól a válasz elmaradt. A vett tudósítások között sokan a legnemesebb rajongással üdvözölték ugyan a protestáns nyomda eszméjét, de az általános benyomás, melyet reám a sok helyről vett sorok olvasása gyakorolt, az volt, s az ma is, hogy egy ilyenszerű vállalat létesítésére s biztosítására, a hozzájárulásra az egyházak jökora részét megnyerni nem lehet, kényszeríteni pedig nem áll hatalmunkban.

Lelkesedni igen is lehet, de ezzel még nincs biztosítva a protestáns nyomda existenciája.

Távolról sem az volt azonban a célo, hogy az eszme végleges elejtésére irányítsam a közfelfogást. De azt kimondhatom, hogy az eddig rendelkezésre álló adatok nem is elégségesek de nem is biztatók abban az irányban, hogy az egyházkerület ezeknek az alapján belemenjen a vállalatba. Nagy tudással, gondos körültekintéssel újabb számításokat lehetne és kellene is tenni, ha kedvet és erőt éreznünk magunkban e nagy mű létesítésére. S ha kedvezőbb numerusok kerülnek napfényre azoknál, a melyeket én össze tudtam szerezni; ha magok az egyházmegyék is készség-

gel csatlakoznak a vállalat támogatására, ha anyagi erőnk megbirja a vállalat megindításával járó súlyos terheket: ám állítsuk fel a protestáns nyomdát itt Debrecenben, mert ha az anyagi előny nem lesz merő fikció: az erkölcsi haszon önmagából bekövetkezik.

Róssa Sándor.

Maszlag.

Aligha találkoznék memoria, mely hirtelenében számba tudná venni azokat a különféle elnevezésű egyesületeket, a melyek napjainkban megannyi apparátusként szolgálnak a pápás vallásuk papuralmi törekvéseit hazánkban. Legio azoknak a száma. Van itt központi katolikus legényegylet, római katolikus földművelők egylete, budapesti katolikus népkör, katolikus egyesületek országos szövetsége, vidéki városok, községek katolikus legényegyletei százával, katolikus énekes zeneegyesület, Szentistvántársulat, „keresztény“ fogyasztási szövetkezetek egész sereggel stb. stb. Ha ez a sáskahad a maga tevékenységét, a józan felvilágosodás, az emberi önző találmányoktól ment, s valódi keresztényi igazságok, a krisztusi nemes szeretet terjesztése érdekében fejtené ki: ha mostani tevékenysége fúlasztott erejét a vallás-erkölcsiélet javításában érvényesítené, én Istenem, minő rohamos lépésekben közelítenék ama cél felé, melyet Idvezítőnk ebben határozott meg: „legyetek tökéletesek, mint a ti mennyei atyátok tökéletes.“ Na de hát itt egyéb célok vannak kitéve, más jelszavak a zászlókra felírva, s mi önmagunk ellen vétenénk, ha ezeknek a polip-karu egyesületeknek erejét, működésöknek hatását kiesinyelnék, mert hiszen nem titok, hogy valamennyit a hierarchia hozta létre, az tartja fenn, az vigyáz reá, az áll a háta megett, az irányítja összes működését.

Egyik szép hangzású nevet viselő egyesület a napokban azzal tisztelte meg a lapokat, hogy bizonyos felhívást küldött a szerkesztőségekhez, néhány darab nyomtatvány mellékletében. Kezemhez is jutott belőlök. Atolvastam valamennyit, s számot adok a benyomásokról.

Azt mindennap látom, hogy méhesemben egy-egy undok pók a legszorgosabb vigyázat ellenére is kifeszíti a maga hálóját, hogy egy-egy munkás méhet zsákmányul ejtsen. Azt is láttam rég, még gyermek koromban, hogy a népiesen molnár bogárnak nevezett féreg (Mirmecoleon formicarius, hangyaleső) milyen ravaszul készíti el tölesér alaku vermét a hegyi pincék venyigés eresze alatt, hogy a finom homokkal beszórt oldalon a verembe jutott bogárka menekülni ne tudjon, mi annál lehetlenebb, mert a kut alján a por alatt lappangó ragadozó *port hint* a verembe esuszott zsákmány szeme közé s végre is diadalmasan behuzza a szerencsétlent kérlelhetetlen körme közé. Azt a mesét is hallottam jó rég, hogy a bárányhusra éhező farkas az anyajuh hangját utánozva akarta megnyitni az otthon maradt báránykával az akol ajtójának a zárját, bizonyára nem éppen önzetlen célokból. Azonban, ha a létfentartás ösztöne a más vérével és husával táplálkozó rabló állatokat így oktatta ki, s ha azok ösztönöket hiven követik: ahban még nincs semmi természetellenes. Még az is hagyján, hogy e ragadozók a zsákmányul kiszemelt állatocskák butaságára építik számításukat, s a számítás mindig beválik annyiszor, a hányszor a cselvetők szükséglete megköveteli. De a mikor azt látom,

hogy a pápás papuralmi törekvés, beülve a fondorkodások kifeszített pókhálójába, arra számít, hogy mi nem látjuk őt, s olyan ostobáknak képzel bennünket, hogy lépre megyünk neki: már ezt kár lenne szónélkül hagyni.

En reám azt a benyomást tette az O. N. Sz. fellépése a katolikus szent ünnepeltetése érdekében tanúsított fellépésével, mintha ő maga is hajlandó lenne beállani — — hangyalesőnek.*

Az történetugyanis, hogy az igazgatósági elnök arra az invenciózus gondolatra jött, hogy jó lenne mozgalmat indítani abból a célból, hogy Szent István emléke ezentul országosan ünnepeltessék meg, és az ünnep ne csak a pápisták egyházi cerimóniájára szorítkozzék, hanem *tekintet nélkül* a vallásra, társadalmilag is megtartassék.

E végből a napnak „nemzeti“ (folyvást ez a lepel) irányban való megünneplésre vonatkozólag az „országos nemzeti szövetség“ közgyűléséhez indítványt nyújtott be a fentebb említett szövetség igazgatósági elnöke, s ez az 1902. évi július hó 27-ik napján tartott ülésében elfogadta azonnal az indítványt egyhangúlag s az „*e körüli teendők végrehajtásával*“ egyenesen megbizta éppen az igazgatóság elnökségét, mint az idea tulajdonosát.

Nekem úgy tűnik fel, hogy a pókháló kifeszítésére az alkalmas terrenum itt volt megállapítva. Az Országos Nemzeti Szövetség tán akaratlanul szolgáltába szegődött a klerikális célzatnak. A pók aztán elkezdte a szálakat eregetni. Felhívások küldettek szét az országban mindenfelé, főként a lapok szerkesztőihez. A hozzánk jutott felhívás a következőképpen hangzik:

„Országos Nemzeti Szövetség Budapest, VII., Kerepesi-ut 72. sz. Tekintetes szerkesztő ur! Tekintettel arra a nagy jelentőségre, melyet annak tulajdonitunk, ha Szent István napjának társadalmi és nemzeti irányu ünnepelése hazánkban általános elterjedést nyerne és ha ez az ünnepelés a nemzet minden rétegében országszerte közszükségletté válnék: egész tisztelettel arra kérjük Tekintetes szerkesztő urat, hogy az ide mellékelt közleménynek, mely e tárgyban a nagy közönséghez intézett felhívásunkat tartalmazza, b. lapja egyik közelebbi számában akár külön cikkelyképpen, akár pedig a hírek rovatában beillesztve tért engedni sziveskedjék.

Nagy köszönettel vennők azt is, ha Tekintetes szerkesztő ur a felhívás értelmében a maga részéről is buzdítaná olvasó közönségét, hogy az Országos Nemzeti Szövetség részéről kért felvilágosító adatokat vagy véleményt az ügy közérdekére való tekintettel megadná.** (T. i. eddig hol s miképpen ünnepeltek.)

Legyen szabad továbbá egész tisztelettel arra is kérnünk tekintetes szerkesztő urat, hogy b. lapjának azt a számát, melyben a Szent István napjának ünnepelésére vonatkozó közlemény megjelenik, az ide csatolt címszólag felhasználásával megküldeni sziveskedjék.

Mozgalmunk indító okairól*** és irányáról az ide csatolt három nyomtatvány szolgáltató tájékoztatást. Ezek tartalmának szives tudomásul vételét és b. lapjában tekintetes szerkesztő ur legjobb belátása szerinti felhasználását is kérjük.

Abban a reményben, hogy az Országos Nemzeti Szövetség részéről megindított e nagy jelentőségű nem-

* Emlékeztünk szerint ez a szövetség hazafias célokat tűzött maga elé. Ez uttal — a mint látszik — átlépte a vonalat. Szerk.

** Tereptanulmány. A.

*** Ismerjük. A.

zeti mozgalmat tekintetes szerkesztő ur is támogatni és fentebb előadott kéréseinket teljesíteni szives lesz, amiért köszönetünknek már előre kifejezést adunk, maradtunk Budapesten, 1903. július hó elején hazafiúi tisztelettel Az Országos Nemzeti Szövetség elnöksége.

Sajnálom, hogy a tér szűke miatt a közönséghez intézett s e lapban közölni kívánt külön felhívást szó szerint nem mutathatom itt be, e helyett az „Országos Nemzeti Szövetség“ értesítőjének 1903. évi 2-ik száma után idézek „azokból az elvekből, melyeket az elnökség az ünneplés tekintetében szem előtt tartandóknak talált.”

Ezek az elvek 6 pont alatt sorakoznak. Az 5. pontban egyebek közt így szól: „*annak dacára, hogy Szent István napjának ünneplését a törvény már 12 év előtt rendelte el, ezt a törvényes rendelkezést az ország több részében alig veszik figyelembe, sőt némely helyen a lakosság ellentétbe helyezkedik vele anélkül, hogy e miatt a törvényes megtorlás alkalmaztatnék.*” * Az ünneplés módjára nézve a 6-ik pontban a közzetközött tapintatos utbaigazító elveket alapítja meg: „*a hol az ünneplés még új (azt hiszem hogy csekélységünkre gondol az ünneprendező.) ott óvatosan és türelmesen kell a talajt előkészíteni oly módon, hogy az ott uralkodó közvéleménnyel (értsd: a protestáns felfogással. A.) ellentétbe ne kerüljön, és csak annyit kell felkarolni, a mennyi kockázattal nélkül keresztülvihető. A további lépést az időnek kell átengedni.*”

Az indítványozó elnök még itt sem áll meg, hanem utasítást ad arra nézve is, hogy kísérletképpen miféle ostyába lehet begöngyölgetni a mérget úgy, hogy a jámbor publikum azt észrevétlenül bevegye.

A fogások módjai a következők, lehet válogatni bennök:

„Egyesületi és magán házak kilobogózása.

Hatóságok disz-ülése alkalmi szónoklatok tartásával, azokon fontos közérdekű határozatok kihirdetése. Magánegyesületek, társulatok, gazdasági és iparos körök, szövetkezetek diszközgyűlése.

Pályadíjak kiírása és kihirdetése.

Közérdekű alapítványok, kitüntetések, jutalmak, megkegyelmezések kihirdetése. Papok, tanítók, cselédek jutalmazása.

Templom fölszentelése, nyilvános és magán épületek, hid, zászló stb. felavatása, emléktábla, szobor leleplezése, Szent István szobrának felállítása.

Színházi, műkedvelői diszeloadás, hangverseny, szavalat, történeti felvonulás, nyilvános zenei előadás, táncmulatság, disztrakoma rendezése.

Szokásos népmulatságok tartása komolyabb irányu tartalommal.

Dalos-, tűzoltó-, torna-, athlétikai-, lövő-, vivő-, csónakázóverseny és diszkivonulás, kerti ünnepély, nyilvános játék az ifjuság részére.

Tűzijáték, örömtüzek gyújtása, kivilágítás mozsarazás.

Kiállítások megnyitása vagy berekesztése, lóverseny, állatszemele, arató-ünnep tartása.

Terek, utcák, sétányok, kutak, források stb. elnevezése Szent Istvánról.

Most aztán tekintsünk végig ezeken a legújabb fogásokon. Eszembe jut itt első tekintetre a jezsuita si-

* Az O. N. Sz. úgy oldaná-e meg a kérdést, hogy a ki bár a törvény kerlátai közt mozog, de nem ünnepl: az kurta vasra veretessék, vagy korbáccsal kergetessék a processióra? A.

masággal karöltve járn szokott ravaszság. Mert ugyan mi- ben határozódik itt a nemzeti érdek, melynek köpe- nyege alatt egy katolikus szent ünneplését akar- ják a klerikálisok becsempészni?

Vagy azt reméli talán az „Országos Nem- zeti Szövetség,” hogy pánszlávokat, oláhokat s egyéb nemzetiségi velleitásokat így tesz jó magyarokká? Csalódik. Vagy minket akar jobb magyarokká tenni? Hát csak olyan tudjon lenni mindenki, mint mi vagyunk refor- mátusok. Félek, hogy távol áll ő tőlök minden ilyes cél- zat. Ő előttök talán csak egy cél lebeg: Róma, s mind az az érdek, mely e névhez szövődik.

Legyünk azonban tisztában ezzel a végzetes ün- nep-nappal egyszer-mindenkorra.

Igaz hogy István király napját a törvényhozás nemzeti ünneppé tette. Akár csak az ápril. 11-ikét. Most aztán pápista atyánkfiai szeretnék kizsákmányolni az ő szentjök tiszteletére az alkalmat. Mi Istvánnak a ma- gyarok királyának emlékét kellő tiszteletben tudjuk tar- tani, ha nem ismerjük is szentnek, a mely címet neki olyan véges elméjü emberek adtak, kiknek mindenikét végre is nem avatta szentté egytől egyik senki, sőt le- het, hogy egyet se közülök. A pápisták részéről torszi- rozott hazországnémely vidéken zsandárhajzával járó ün- neplésre vonatkozólag pedig jegyezzük ide az 1891. évi XIII. t. c. I. §-át a munkaszünetről, mely szóról-szóra így hang- zik: „Vasárnapokon, valamint szent István király napján, mint nemzeti ünnepen a magyar sz. korona országai- nak területén az *ipari munkának* szünetelnie kell. Kivételt képez az üzleti helyiségek és berendezések tisztántartásához és helyreállításához szükséges munka.” Hát ez elég világos, s a ki vissza akar emlékezni a törvényjavaslat tárgyalása idejére. igazat ad e törvény kezennél levő kiadásához fűzött következő kommentár- nak: „a parlamentben szóba hozatott az is, hogy ezen szüneti törvény a mezőgazdaság munkáira is ki- terjesztessék, de ez nem fogadtatott el.” Annálfogva még az is figyelmen kívül hagyható, a mit a „Magyar Szóban” Szücs Jozsef szemelött tartandónak jelez, olyan formán t. i. hogy munkálkodásunkkal menjünk a határ valamelyik félreeső zugába, hogy aztán az ünneplő más vallásukat ne zavarjuk.

A magyar nemzetnek van nemzeti ünnepe, melyet azzá tett a nemzet önként megnyilatkozó akarata, benső hajlama, minden külső pláne törvényhozási rendelkezés nélkül. S még sem jut eszébe senkinek, hogy e napon szüneteljen a munka.

Nekünk reformátusoknak is van specialis vallásos vo- natkozásu ünnepnapunk, a reformáció emléknapja, mely- nek van akkora fontossága előttünk, mint a katolikusok előtt bár melyik szentjök emlékünnepejének. Még se ki- vánjuk e napra senkitől a munkaszünetet, a „szent heverd el” napok szaporítását.

Hát csak ünnepeljék a római vallásuak saját iz- lésök szerint az ő szent Istvánjok napját, mi az ólál- kodó farkas előtt ajtóinkat nem fogjuk megnyitni. Igenis, ha iparosok volnánk, iparunkat nem folytatnók, mert a törvény tiltó parancsát mi is respektáljuk. De azt mi tőlünk hiába várják, hogy augusztus 20-án házainkat fellobogózzuk, diszüléseket tartsunk, pályadíjakat írjunk ki, alapítványokat tegyünk: papokat, tanítókat, cseléde- set jutalmazunk; dalos, torna, tűzoltó, athlétikai, lövő, vivő, vágó, szuró, csónakázó versenyeket rendezzünk (tán még tő nélkül is?), kivonuljunk, bevonuljunk, örömtüzeket gyujtsunk, (ebben a gonosz melegben), ku- takat, forrásokat, tereket, sétányokat a „szent” István nevérol elnevezzünk, s több efféle furesaságot cseleked-

jünk, végül pedig — a mi nélkül úgy se végződhetik, semmiféle ünnepély, nagyot együnk, rá még nagyobbat igyunk, s talán — befejező záradékkal — (mint némely bucsun történi szokott) egymást jól agyba föbe verjük.

Ne kívánja és ne is várja hát tőlünk az O. N. Sz. azt, hogy első István király napját nagyobb demonstrációval ünnepeljük, mint a mennyit a törvény betűje rendel. Különböztetve is azt a nagy nimbust, mely a korábbi történetírók előadása s vélekedése folytán első István király nevét túlzó méretekben övezte volt, az újabb historiai kritika az ő államalkotó bölcsességének irányában ma már meglehetősen megzavarta. De meg ha első Istvánt ünnepelni akarjuk: akkor nem szabad mellőznünk a többi nagyjaink emléket sem, hanem vegyünk sort rajtuk az ünnepélyes megemlékezéssel, ha szinte nem is kanonizálta őket a pápás egyház. A magyarhoni római vallású klérus okkal ünnepelhet. A történelem bizonyossága szerint e klérus nagy hála van kötelezve, mert ha első István az idegenek befolyásának olyan tág kaput nem nyit: azok a mai gazdag pápi latifundumok aligha létesülnek, s most nem kellene a „keresztény” szociális kurszusokon azon tanakodni, hogy a „földéhes” (persze hogy az, mert nincs neki!) vagyontalan neposztálynak miképpen lehetne kielégíteni az ehseget egy kis — házi iparral . . .

Végzem annak a kijelentésével, hogy mi amaz egyenlőtlen anyagi előnyökkel vívott harc közepette mellyel magunkat a pápás egyház uralmi s terjeszkedési erőszakoskodásaival szemben védeni kényszerülünk, sehol egy vonalnyit sem engedhetünk, sőt aggodalommal s óvatossággal kell fogadnunk minden olyan jelenséget, mely bennünket — bár mily hangzatos jelszavak s jelvények alatt, bár mily tekintélyes egyesület közrehatásával a pápasok dogmatikai telfogásának ünneplése s a magunk puritán hitelvünk negációja felé terelni megkísérlelné.

Alföldi.

TANÜGY.

Nyilt válasz Nagy Elek ev. ref. lelkész urnak.

I.

A „Szatmár” című lapban megjelent „quosque tandem abutere” című cikkre jelzett lapban válaszolni célszerűnek nem találtam, mert ily kérdések megvitatására helyi lapot alkalmasnak nem tartok. Történt azonban, hogy a „Debreceni Protestáns Lap” is tárgyalta a kérdést s végre nevemen szólítanak a „Szatmár” című lapban.

Őn azzal kezdé cikkét, hogy megvádolja egy régi tanárját: pedig — higgye el tisztelt uram — nemcsak én, de más is olyannak ösmeri azon nagy tudományu theol. tanár urat, kitől nagyon sokat lehetett volna tanulni. Hiába, az ő „pápiúi szive” megbotránkozva fordult el tudós tanárjától! Eredményét látom — nagyon sok helyreigazítása dacára — zavaros cikkében. Azután az őn hitvédő apostoli buzgóságáról értesít. Én elhiszem, sőt a legnagyobb elismeréssel vagyok az őn bámulója (bár nem ismerem személyesen), de annyit mondhatok, hogy sem a vallásánáro, sem a papok nem a főokai a nálunk, Magyarországon lábrakapott vallástalanságnak, hanem ennek első és legfőbb oka ama szellemi áramlatban keresendő, mely jelenben hazánk fölött atvonul. De ugyanakkor, midőn erre föl-

hivom becses figyelmét, arra is bátor vagyok figyelmeztetni, hogy eme vallástalanságot csakis a tudással párosult erős hit és tántorithatlan meggyőződés győzheti le. E világ legnagyobb tanítómestere, az Ur Jézus Krisztus megmutatta az utat, haladjunk hát azon, mert ha ezen utat választjuk, nincs szükség sem a pápi, sem a tanári tekintély feltésére. Mi, kik istenországát akarjuk minél teljesebb mértékben megvalósítani, ezt nem tehetjük semmi egyéb, mint erős meggyőződéssel alapuló és szívből jövő tanítás által. Ne legyünk a száraz dogmáknak csak folytonos csépelői, hanem öntsük azokba lelkünk legszentebb meggyőződését, és csak akkor és csak így győzedelmeskedhetünk korunk hitetlenségre, vallástalanságra hajló szellemi áramlatán.

A mi pedig a rám vonatkozó vádakról illeti, csak annyit mondhatnék ezek után, hogy a tudás nem hitet gyengítő, hanem valódi fegyver annak kezében, kinek hite és meggyőződése van; és éppen azért tudással, egybeforrott hitet és erős meggyőződést kell a gymn. tanuló ifjaknak adni, mert a szoros értelemben vett vallástanítás (a theol. ifjakat kivéve) a gymnasiumban befejezést nyer; tehát az egyetemre menő és korunk szellemi áramlatába még jobban mintegy beletemetkező ifjainknak — újból hangsúlyozom — tudással párosult hitet kell adni. A mi továbbá az engem érintett vádakról illeti, arra feleletem az, hogy forrásai nem megbízhatók és információi tévesek. Tanításaimért nemcsak az emberek, de Isten előtt is nyugodt lelkiismerettel számolok, és mindaddig, míg előljáróim olyanok, kik erős hitüket és szent meggyőződésüket korunk szabad-szellemű irányával egyesíteni tudják, remélem, hogy azon jóleső előismerés, mellyel eddigi szerény munkám az illetékes helyekről jutalmazva volt, ezután sem változik az ön elítélése miatt dorgálássá. Még csak annyit mondok a vádakra, hogy én önt csak kezdem ösmereni, de azért elítélni mindaddig, míg meg nem ösmerem és elítélendőnek nem ösmerem, nem tudnam; ön pedig itélt, sőt vádolt a nélkül, hogy engem egyáltalán ösmerne. Én a szellemi párbajtól nem félek, sőt szívesen elfogadom, de legyen az keresztyéni, legyen meit minden haragtól, mert gondolja csak meg tisztelt kollega ur, mit mondhatnak arra híveink, ha mi a legnagyobb szeretetlenséggel ütlegeljük egymást. Ha valahol, e téren kell megvédeni a pápi tekintélyt az által, hogy legyen a nagy Mesterhez hasonló minden tettünk, ne ríjjon ki abból sem harag, sem irigység hanem legyen az szeretetteljes.

A mi pedig már most vallástanítási irányomat illeti, az e lap szerkesztőjének szívesességéből alább közölt cikkből kitünik. E lap éppen az ilyenek megvitatására van hivatva, erre vonatkozó észrevételeit, sőt a legszigorubb kritikáját is szívesen veszem, és ha meggyőző, becses megjegyzéseit magamévá teszem, de a vallástanítási szent ügy szolgálatában való eljárásomat illetőleg, csak felsőbb hatóságomtól fogadok el kérdőre-vonást és utasítást.* Ön kérdőre von mindenkit, sőt vádol majdnem minden testületet, mely éppugy itél ön felett, mint felettem, erre én csak azt mondom, hogy járjon jobban utána a dolognak és akkor is ne váddal illesse azon kiváló embereket és testületeket, kik a legjobb tehetséggel szolgálják egyházunk ügyeit, hanem ha hibát lát, csakis figyelmeztessen és ha kell, csakis teljesen megbízható adatok alapján tegyen jelentést a

* A közügy szolgálatában állók nem csak a hivatali felsőbbség hanem a sajtó ellenőrzése alatt is állanak. Ezt a jelen esetben sem lehet elvitatni. S a ki érzékenykedik: a közönség előtt félig már vesztett pere van. Szerk.

„bűnös“ megbüntetése végett azon hatóság előtt, mely hivatta van a figyelmeztetése dacára is fennálló hibát helyreigazítani, vagy ha kell gyökeresen orvosolni.

Bagothai Sámuel,

szatmári ev. ref. főgymn. vallástanár.

*

A magyar ifju vallásossá neveléséről a gymn. vallástanítás körében.*

Kilencedik századát éljük már annak, hogy a magyar nemzet keresztyén hitre tért. Elhagyta régi vallását. A patakok és berkek vidékei nem visszhangozzák többé az ősi vallás örvendező hangjait. A fehér ménék nyerítése a harc terére szorult. Ama szellemi erő, mely a keresztyénséget diadal útján vezerte, 100 esztendei harc után, győzelmét ulti a nyakas magyar faj felett is. A kürtök harsonái helyett a harangok szelid és magasztos hangjai hívják imára az egész nemzetet. Többé nincs e nemzet fiai között, ki legkedvesebb jószágját áldozná a hadak istenének, e helyett lelke legtisztább vágyai szállanak a békességszerető mennyei Atyához. Keresztyén lett a magyar nemzet, elhagyta régi vallását, levetkőzte az ó embert és ujjal, örökkétartóval eszrelte fel; ujjászületett. A pogány magyar szerint talán „rut, szibarita vázzá lett“ ősi vallása levetkőzése által, de Isten előtt csak martalóc ruháját vetette le és örökkétartó ünneplő köntösbe öltözött. Így van, rég ideje történt.

1200. táján szilárdult meg nálunk teljesen a keresztyén vallás egy század éves küzdelem után. Nem sok, de nem is kevés idő s hozzávéve, hogy ezzel együtt az allami élet is reformáltatott, s hogy idegenek voltak azok, kik kezdetben a keresztyénség zászlóját nálunk lobogtatták, semmi feltűnőt nem kereshetünk ebben; de az már még sem mindennapi nemzeti jelleg, hogy 1096-ban Kálmán királyunk fegyverrel védi honát

* Ez a tanulmány egy elveiért és a tanításban követett szellemi irányzatáért nyilvánosan megtámadott vallástanár apologiája levén, liberális álláspontunkból kifolyólag szívesen helyet adunk neki; a mi természetesen nem azt jelenti, hogy a tisztelt vallástanár urral mindenben egy nézetben vagyunk. Ellenkezőleg vannak több rendbeli aggodalmaink, melyeknek tápot éppen ez az apologia adott s több kérdésben nagyobb világosságot szeretnénk. Az a mit a szabadelvű irányzat támogatására elmond, szép dolog; sokszor hallott, kedvesen esengő frázisok, -- de 1-ször is óhajtottuk volna, hogy szigoruan írja körül: mit ért ő azon az *orthodoxian*, melyet elítél? Mert a reformátorok is orthodoxok voltak ám s szeretnők tudni, vajjon mennyire méltányolja cikkirő ezeknek orthodoxiáját? Aztán 2-szor hogy állunk a *bibliával*, vallásunk fundamentumával, a mit cikkirő apologiájában egyetlenegyszer sem említ; még csak nevén sem, holott ez volna az a pont, melyen az egész kérdés eldől már vagy előnyére, vagy hátrányára a megtámadott vallástanárnak. Végre 3-szor mit akar cikkirő az efféle mondásokkal: „Az olyan igazságot, melyet a fejletlen ész megérteni nem képes, mellőzzük!“? Nohát hová vezet ez? Hát hogy egy pár példát említsünk: a) vajjon képes-e a „fejletlen ész“ megérteni a Szentháromság hitigazságát? Bizony nem képes. Fiat applicatio: ennek a tanítását mellőzzük el! b) Megmérhetjük-e eszünk zsinórmértékével az isteni mindenütt jelenvalóságot, az örök elválasztást, az eredendő bűnt, a „satisfactio vicaria“ tanát; vagy általában a christologia, soteriologia és es hatologia többrendbeli problémáinak mélységét? nem mérhetjük meg. S ezt mind mellőzzük, -- valamint általában azokat a hitigazságokat is, melyeket itt egyenként fel nem sorolhatunk ugyan, de a melyekre nézve *Luther*, *Melanchton* és *Kálvin* is abban a nézetben voltak, hogy azok „csodálatosok“ s örüljünk annak a mennyei iskolának, a hol majd nem lesznek csodálatosok. Hát hova zsongorodnék így össze az egész keresztyén vallástudomány! De nem folytatjuk. Végünk *Kálvin* szavaival: „Melior est fidelis ignorantia, quam temeraria scientia!“ Szerk.

a keresztes hadak ellen és a legkevésbé sem osztja e kor vallásos fanatizmusát. Majdnem egyedül áll Európa fejedelmei között, ki a szent föld visszaszerzéséért nemcsak nem lelkesül, de népében sincs meg a vallásos fanatizmus.

Nemsokára különféle u. n. eretnekek jönnek hozzánk, kiket nálunk senki sem üldöz. 1200. után már Vald tanításai is ismertekké lesznek. És a magyar szívesen fogadja azokat. E nemzet, melynek mint keresztyénnek alig van több 100 éves multjánál, elég érett arra, hogy ne a vallásos fanatizmusnak, hanem a reformoknak legyen barátja. Népünk e faji jellemvonása mindenesetre figyelemre méltó! Husz tanításai már országszerte ismeretessé és rokonszenvesékké lettek. Luther föllépésekor már annyira elő van készítve nemzetünk a reformáció befogadására, hogy Szentiványi Márton jezsuita szerint egy felszázad alatt protestánsná lett az egész nemzet. Majd, midőn megindult az ellenreformáció, a prot. vallás és politikai szabadságért folytonosan küzd a magyar nemzet. És e kettős küzdelem, mely napjainkig tart, talán sehol sincs annyira összeforrva, mint nálunk. A szabadszelleme irány új életet ad a reformációnak is az ellenkező pedig a papismus teljes uralmát mozdítja elő. Így volt ez nálunk 1604-től kezdve mindig és így van ma is. A reformáció és szabadságunk diadala ikertestvérek, elvalaszthatatlanok egymástól. 1604-től kezdve a keresztyén vallásnak nálunk két iránya van, egyik az abs. uralommal fogott kezét, a másikkal a szabadszelleme alkotmányos uralom életföltétele. Ez időtől kezdve majdnem háromszáz éven át sohasem szűnt meg a nemzet alkotmányos és vallásos szabadságáért küzdeni. Küzdött újból meg újból, ki nem fáradva, de a küzdelmet fel nem hagyta soha. A történelem önsorsa iránti közönyösséggel, a nyomasztó helyzetbe való belenyugvással, avagy megalkuvással nem vádolhatja a magyar protestantizmust. Ez is figyelemreméltó nemzeti vonás! És most majdnem 300 éves küzdelem és szenvedésteljes, de férfias mult után -- úgy tetszik nekem, -- mintha e vallás iránt a közönyösség, a nemtörődömség és részben az igazságtalan helyzetbe való belenyugvas kisértene minket. Mintha ama szellemi hatalom, mely a reformációt szülte, és a mai napig fentartotta, sokat veszített volna erejéből. A magyar nemzet vallásában a szabadszelleme irány hive és harcosa volt mindig, most lenne-e hát hűtlen főnséges multjához?!

Bagothai Sámuel,

szatmári ev. ref. gymn. vallástanár.

IRODALOM.

Előfizetési felhívás. Illetékes helyről felhatalmazást nyertem a nagynevű Eugène Bersier volt párisi ref. lelkész „Egyházi Beszédeinek“ lefordítására és kiadására; mihez képpent e beszédekből egy kötetet még ez év folyamán sajtó alá adok, ha lelkesztársaim pártolása a nyomdai költségek fedezését biztosítani fogja.

Bersier művei Európa csaknem minden művelt nyelvére (még oroszra is) lefordítottak már, s magában Franciaországban több mint hatvanezer példányban forognak közkezen. Az I. kötet Párisban 13 kiadást ért, míg a VII-ik 1895-ben, tehát jóval a szerző halála után 5-ik kiadásban jelent meg; a közben eső kötetek 6—8 kiadásban, mint általában az egész mű

nagy keresletnek örvendenek. Jellemzésül álljon itt a „Journal des Debats“ 1876. aug. 15-iki számának, egy kath. bíráló tollából eredő, következő ismertetése: „Nem habozom kimondani, hogy Bersier ur, mint moralista egy színvonalon áll a mi régi kath. szónokunk legnagyobb kitünőségeivel. Az igazságra és finom megfigyelésre nézve egyiknek sem enged. Hogy milyen szónok? anélkül, hogy tudnám, feltételezem. De hogy kitűnő író, tette és keresettség nélkül; hogy világos, jó izlésű; hogy iránya mindenkor hű és igaz kifejezése gondolatának és lelkének hű tüköre: azt tudom, a tárgy ismeretéből bizonyítom. Kevés olvasmány volt reám annyi varázsszal, mint Bersier ur „Egyházi Beszédei.“ Úgy hiszem, hogy a Bosuettek és Massillonok hazájában sokat jelentenek ez elismerő szavak.

En évek óta nagy lelki haszonnal és gyönyörűséggel tanulmányozom és egyszerű falusi hallgatóim a hitatos figyelme között predikálom is e beszédeket; s erős meggyőződésem, hogy igehirdetésünk ügyének és Isten országa terjesztésének érdekében cselekszem, midőn ezeket nyelvünkre átültetem.

A finom papírra nyomott, 20 beszédet tartalmazó kötetnek előfizetési ára 4 korona, mely összegnek előzetes beküldése ellenében a művet portómentesen küldöm meg.

Az előfizetési pénzt f. évi szept. hó 1-ig kérem hozzám küldeni

Tisza-Valk, u. p. Borsod-Ivánka, 1903. június 22.
Szalóczy Pál ev. ref. lelkész, egyházmegyei tanácsbíró.

Bersier beszédeit nem szükséges hosszasan ajánlgatnunk. Akik az eredeti nyelven olvashatják azokat, elvannak tőlük ragadtatva. Balogh Ferencz theol. tanár pl. a legnagyobb magasztalás hangján írt és beszélt róluk. Magyar nyelven is olvashattunk már egy pár beszédet a világhírű francia szónoktól részint Hetesy Viktornak, részint pedig Szalóczy Pálnak a fordításában, aki a Debreceni Lelkészi Társban, mint Bersier hivatott fordítója maga is magát. Fordítását a legnagyobb örömmel üdvözöljük és ajánljuk a lelkészek figyelmébe. Bersiert birni hazai nyelvünkön, igazi nyeresége lesz irodalmunknak. S. Sz. J.

Ballagi Géza országgyűlési képviselő 40 lapra terjedő füzetet bocsátott világ elé „A budapesti egyetem s a jogi szakoktatás“ címe alatt. Ismeretes az az elfoglalt állásfoglalás, melyre a budapesti tudományegyetem jogi fakultásának tanárai a vallás- és közoktatásügyi miniszternek a jogi szakoktatás gyökeres újjá szervezése érdekében tett kezdeményezésével szemben annak idején helyezkedtek volt. Szerző a jogi fakultás viselkedését igen találóan taktikának bélyegzi, mely a tudományos intézet tanáraihoz sehogy se méltó. E kérdéssel lapunk is tüzetesen foglalkozott volt. Mindenben egyetértünk a füzet tudós írójával, ki meggyőződése teljes erejével hirdeti, hogy midőn a közoktatásügyi kormány a jogi oktatás terén a felekezetek közreműködését az eddiginel hatályosabbá kívánja tenni, ezzel első sorban nem a felekezeteknek tesz szolgálatot, hanem a magyar államnak. Éppen azért a tervbe vett miniszteri refermot a legmelegebben üdvözli. Az elfoglalt szükkeblű, egyoldalú állásfoglalás erős ostromozása ez a mű, mely a kérdést sok irányban felvilágosítólag, meggyőzőleg hatva taglalja. A mű az Athenaeum irodalmi és nyomdai részvénytársulat kiadványa.

KÜLFÖLD.

Vita a modern theologia felett a porosz országgyűlésen.

Az utóbbi években a német egyetemeken az egyházi életnek nem valami nagy előnyere a modern theologia rohamos hódításokat visz véghez s éppen ezért sokan aggodalommal nézik azt az irányzatot, a mely szakítva minden történelmi alappal, légből kapott elméletekkel igyekszik megalkotni a keresztyénség lényegét. E destructiv irány ismert képviselői közül legutóbb történet szerepléseikkel különösen kitűnnek Harnach berlini, Baumgarten kieli s Weinel bonni theologiai tanárok. Hogy a protestáns vallásnak ez a tulhajtott liberalismusa az egyház jövőndő sorsa fölött komolyan gondolkodó egyeneket fölszólalásra készíteti, mutatja II. Vilmos császárnak Hollmann tengernagyhoz intézett levele, a mely Delitzschnek a „Babel und Bibel“ című értekezésben kifejtett negatív theológiáját határozottan elítéli. Hogy mennyire foglalkoztatja a modern theologia az elméket, mutatja, hogy ugy a mult, mint ezen évben nagy vita volt felette a porosz urak házában. Ezen mindenkire népvé tanuságos vitából, a mely f. év április 3-án volt a kultusköltségvetés alkalmával, itt közlök néhány szemelvényt.

Durant báró: „A kultusz miniszter által az elmúlt évben képviselt felfogás, mely szerint a modern theológiát vagy jobban mondva a negatív theológiát, a pozitívval egyenlő színvonalra állítják s azt hirdetik, hogy mindkettőnek egyforma jogot kell adni nézeteiknek a tanszékeken való kifejtésére, egyházi körökben már megcáfolták, mivel itt nem két a keresztyéni ügyre nézve egyenértékű dologról van szó, hanem két ellentétes dologról, a melyek közül az egyik kizárja a másikat. Csak a közhitvallás alapján vannak az evangélikus egyházban „irányzatok“; a mi ezen hitvallásokat túlhaladja, nem foglalható többé ezen jelzés alá.

Végtelenül rosszul esett éppen positiv oldalról hallanom, hogy a reformatio a tudomány ténye és nem a lelkiismeret és a hit ténye s a modern theologia szükséges következményeinek egyike; hogy továbbá a különböző irányzatok az evangélikus theológián belül szükségesek s idővel egymást kiegyenlítik. Igen uraim, hogyan lehet ott kiegyenlítés, a hol diametris ellentétekről van szó, a melyek ugy állanak egymással szemközt, mint tűz és víz.

Hasonlítsuk csak össze a két iratot: A Harnach és a Lemme művét „A keresztyénség lényegé“-ről és megfogjuk ismerni, hogy mily más világnézetből indul ki mindegyik: itt a világnézet Isten ígéjén alapul, a mint az a bibliából reánk maradt, ott az emberi munkán, a hol csak az evangélikus országos egyházon belől kizárólag mindenki azt hiheti, a mit akar; itt a vallás gyermeki bizodalom és megnyugvás, ott az emberi fenhéjázás és lázadás Isten ellen. Bizonyos professorkörben oly igényeket támasztanak, mintha ők akarnák szellemökkel a világot kormányozni. Nem uraim, az a ki a világot kormányozza, a mi Urunk és Istenünk és a tanár uraknak kutatásaik között inkább arra kellene törekedniök, hogy ennek az Istennek lényegét és célzatait megértsék, mint arra, hogy lételet vagy egyáltalán kétségbevonják, vagy minden kijelentés és minden esoda tagadásával oly fokra súlyosszék le, a hol az Istenségből alig marad valami. Lehet-e akkor csodálkozni, uraim, ha a nagy tömeg, a mely képzett-

sége szerint nincsen abban a helyzetben, hogy elméleti légvárakat építsen, a mint azt a tanár urak teszik, vallásának továbbfejlődését az Istentől való elszakadásban látja. Ha azt hisszük, hogy az Istentől való elszakadást, a modern pogányságot a negatív theologia hamis tudományával és föltevésével legyőzhetjük, alaposan tévedünk. Az utóbbi csak kedvez az elszakadásnak és ott, a hol még nem történt meg, előkészíti. Ennek eredményes leküzdését egyedül a bibliai erős hit s az isteni ige hatalmától várhatjuk. A hit transcendentalis, míg a tudomány földi ismeretekkel foglalkozik. A tudomány és a hit egymás mellett halad. Luther egyházára nézve, a mely mégis a hiten épült fel, a tudománynak csak annyiban van értéke és annyiban van joga abban közreműködni, a mennyiben az alapigazságokat a fundamentális hitcikkelyeket nem tagadja. Ezért az egyház igénye jogosult arra nézve, hogy a „jövendő lelképásztörök csak oly tanítók által képeztesse nek, a kik az egyház hitéhez ragaszkodnak.“

Hartmann Eduard: „A mult évben számos esetet mutattam fel, melyekben ifju theologusok a negatív theológiának az egyetemi hallgatása által hajótörést szenvedtek. Azóta is számos eset jutott tudomásomra, a melyek csak megérlelték bennem azon meggyőződést, hogy itt sürgősen tenni kell valamit. Távol van tőlem, hogy a szabad kutatást magában véve megtámadjam, a mit gyakran a munkre hánynak. Különbséget kell azonban a szabad kutatás és a korlátlan tanzsabadság között, ezt a különbséget fájdalom ellenfeleink nem minden célzatosság nélkül egyszerűen eltüntetik. Nem a szabad kutatás az, a mit mi korlátozni akarunk; ezt csak gyakorolják korlátlanul. Ellenben nem tartjuk megengedhetőnek, hogy a porosz országos egyházon belől annak leendő szolgálóit az egyetemeken oly tanárok oktassák, a kik ezen egyház alapelveivel ellentmondásban állanak.* Oly egyház, a mely ilyen aknamunkát minden ellenállás nélkül megenged, szükségképpen a végromlás felé siet. Az államnak kötelessége védeni az egyházakat, különösen áll ez a porosz evangélikus egyházakról annyival inkább, mivel a korona viselője ezen egyházaknak summus episcopusus.“

Röviden akarok még szólni azon eszközökről, melyekkel felfogásom szerint az állam képes volna megszüntetni a jelzett bajt. Hogy ennek elhárítása máról holnapra eszközölhető, kizártnak tekintem. Lassanként azonban jó akarattal bizonyos javulást lehet létrehozni. Mindenekelőtt a királyi kormány a professorok kinevezésénél mindig vegye tekintetbe, hogy valjon az illető az építésre vagy a rombolásra alkalmas é. Már utaltam arra, hogy az apostolok és a reformátorok tanai szerint fölépült egyházon belül egyenjogu irányzatról nem lehet szó ott, a hol az isteni kijelentést tagadják, a hol a mi Urunkat és Ildvezitőnket az evangéliumból kizárják, a hol megtagadják tőle az Isteni eredetet, a hol minden csodát kétségbe vonnak és a váltás munkáját elhomályosítva úgy tüntetik föl, mint az ember bensőjében véghez menő folyamatot. Erre azt lehetne válszolni, hogy elvégre senkinek sem lehet a szívébe látni s az ember nézetei idővel megváltoznak. Megengedem s fájdalom itt az embernek az adott körülményekkel meg kell elégedni. A mi azonban föltétlenül megtörténhetik az, hogy oly embertől meg kell tagadni az alkalmazást, a ki a föntebb vázolt álláspontot foglalja el. Sajnos ez többször nem történt meg. A baj orvoslását különösen az által lehetne eszközölni, hogy a theo-

logiai facultások másképpen szerveztetnének. Nevezetesen igen figyelemre méltónak látszik előttem Poetter superintendensnek a pomeráni zsinaton tett azon indítványa, hogy a theologiai mellett még egy külön facultást kellene fölláttani a vallástudomány számára. Ez által el lehetne választani a történelmi kritikai irányt azon működéstől, a melynek a feladata az egyház leendő szolgálóinak a kiképzésében áll. Továbbá kívánatosnak tartanám lelkészképző semináriumok felállítást ellensúlyozásul azon fölforgató tanoknak, melyeknek a tanulók az egyetemeken ki vannak téve . . .“

Erre Dr. Studt kultuszminiszter a következőképpen válaszolt: „Azon alapelveket, a melyek a közoktatásügyi kormányt az evangélikus theologiai tanszékek betöltésénél vezetik, a mult év május 7-iki gyűlésén a háznak kifejtettem. Ezen álláspontot most is fentartom. Az evangéliumi szabadság hozza azt magával, hogy a theologiai kutatásnál soha sem mondhatjuk: „eddig és ne tovább.“ Ezen szabadságnak, a mely a reformációból nőtt ki, nem tagadom, meg vannak a maga veszélyei; de ezen veszélyeket el kell túrnunk azon bizodalomban, hogy a mi szélsőség, áldatlan s igazságtelenes, úgy is megsemmisül a szellemek harcában. A külső beavatkozásnak az lenne a következménye, hogy a tévedés társakat nyerne s az ellenszegülés növekednék. A szabadság magas követelésekkel lép fel az egyházi szolgálatot illetőleg a theologia tanáraival szemben. Bizhatunk az evangéliumi szabadság erejében, hogy minden viszály, minden egyenetlenség külső beavatkozás nélkül is magától kiegyenlítődik. Ezzel megismerttettem általánosságban az államkormány álláspontját.“

(Folyt. köv.)

Veress István.

KÜLÖNFÉLÉK.

— **Szele György meghívása.** Örömmámorban uszott a debreceni reformált gyülekezet augusztus hó 19-én. A Szele György lelkészül való meghívása kérdésében az egyházmegye küldöttei ezen a napon kérdezték meg a választók akarátat. A kellő formalítások teljesítése után két szavazat-szedő küldöttség előtt lehetett szavazásra jelentkezni, s déli 12¹/₂ órakor már ki is hirdette a küldöttség elnöke, *Biber József*, hogy 3488 választó közül csak 215 találkozott olyan, aki a meghívást nem kívánta. Elenyésző törpe kisebbség az óriási többséggel szemben. Leirhatatlan az a lelkesedés, az öröm, mely az eredmény kihirdetése után a nagy számban várakozó közönséget elfogta. Bár a meghívók pártja teljesen tisztában volt a győzelemmel, mégis meglepő volt az a csekély eredmény, melyet a nagy erőfeszítéssel, szervezett tényezőkkel erő köd ellenpárt felmutathatott. Mi nekünk sokszoros okunk van e győzelemnek őszintén örvendezni. Mi Szele György kiváló rátermettségét jól ismerjük, s tudjuk, hogy benne debreceni gyülekezetünk ritka szorgalmu, nemes törekvésű, jeles képzettségű lelkészt, páratlan jó férfit, barátot, s mintacsaládapát nyert lelkészül. De a mi örvendezésünket sokszorososan emeli az, hogy ime gyülekezetünk tagjai immár csakugyan a magok lábán járnak, saját eszközökkel gondolkoznak, s a sátán minden incselkedései sem vezeték őket félre. Abban a nagy numerusban, melyet fentebb említettünk, hatalmas erő

* Mit szól hozzá — — — Bagothai ur?

nyilatkozott meg: az egyetértés, az együtterzés ereje. Elismerés legyen érette mindenkinek. Szele Györgynek pedig, a mi legujabban megválasztott lelkészpásztorunknak adjon a mindeneket megtartó Isten erőt, bátorságot, hogy az elhivatás új mezején áldás fakadjon munkája nyomán.

— **A nyíregyházi vallástanítás.** A mint közvetett forrásból értesülünk, a felsőszabolcsi egyházmegye számvevői bizottsága a nyíregyházi ág. hitv. gimnásiumba járó református növendékek vallásos oktatásának sok port vert ügyét úgy intézte el, hogy a növendékek — amennyiben nem tandíjmentesek — fejenként 6 koronát fizessenek vallástanítási tandíj címén; ezenkívül az egyházmegye az öt illető államsegély-jutalékból évi 300 koronát nyújtson a vallástanító díjazására, mely évi 600 koronában állapítatik meg. Ilyen rebonifikációval járván a vallástanítás eddig terhesnek talált munkája, a nyíregyházi lelkész dr. Bartók Jenő késznek nyilatkozott ideiglenesen magára vállalni e tisztet. A megoldás módozatához kevés szavunk van, annyi t. i. hogy a felsőszabolcsi egyházmegye a folyó évi apr. havi közgyűlésén a 33. sz. a. hozott határozatában már intézkedett az államsegély felhasználása kérdésében. Bizonyára megtalálja az egyh.-megye bölcsessége a módot arra nézve, hogy korábbi határozata az új proposíciót ne alterálja. Aztán őszintén megvalljuk, hogy a református növendékek szülőt újabb 6 korona fizetésével megterhelni aggodalmasnak véljük. Tudomásunk szerint különben is mintegy 125 református tanuló jár a nevezett gimnásiumba. Ahg tehető fel, hogy ebből sok lenne a tandíjkedvezményes tanuló. És így talán kisebb összeg kirovása is behozta volna az államsegélyből elszakítandó 300 koronához a megkívánt 300 koronát. De hát bár hogyan legyen a dolog, csak örvendezni tudunk, hogy ez a kínos ügy végre valahára befejezést nyert, a mi első sorban bizonyára az egyházmegye lelkes esperesének, Görömbei Péternek a kiváló érdeme.

— **Harminc évi találkozó.** E b. lapok útján felhívom mindazokat a volt tanulóársaimat, kik a theologiai tanfolyamot velem együtt Debrecenben 1873. július havában végezték, hogy 10 év előtti megállapodásunk értelmében jelenjenek meg mindannyian családtagjaikkal együtt f. évi szeptember hó 22-én reggeli 8 órakor debreceni anyaiskolánk előtt harminc évi találkozóra, *Tóth Lajos* volt tanulóársunk, t.-dobi lelkész külön levelező-lapon minden volt tanulóársunkat szintén felszólította e megjelenésre, s az esetleg szükségessé váló levelezést akar ő, akár én végrehajtjuk egyformán. A kedves viszontlátásra! Debrecen 1903. augusztus 17. *Csiky Lajos*, theol. akad. dékán.

— **Lelkészválasztás.** A Mészáros Lajos halálával megürült tiszaszöllősi lelkészi állomásra Szabó Imre mezőségi lelkészt választották meg a hívek a nagyszabolcai egyházmegyéből.

— **Tanulmányut.** A nagyenyedi testvérnőintézet 11 tanára (közülök kettő a nejevel együtt) mintegy 26 tanuló ifjuval tanulmányutat rendezett a közép-kárpátok vidékére. A főcél a kassai Rákóczy-kiállítás megtekintése. E hó 16-án érkezett meg a vándor csapat városunkba, hol a főiskola fogadta vendégül. A nap-pali órák a város nevezetességeinek, a kollegium gyűjteményeinek megtekintésével teltek el; este pedig a főiskolai-táptintézet helyiségben magyaros vacsora várta a kedves vendégeket, melyen főiskolánk itthon levő tanárai s tiszviselői is részt vettek. A testvéri érintkezés bizonyára még szorosabbá fűzi közöttünk azt a kap-

csolatot, mely a nagy nevű és multu enyedi kollegium és főiskolánk között eddig is meg volt s melynek egyik áldásos következménye a már virágzásnak indult országos református tanári egyesület létesülésében jelentkezett. Áldás és szerencse kísérje utain a tudni vágyó utazókat.

— **Vettük** a tiszántúli ev. ref. egyházkerület tankönyvkiadványairól az 1903/4. iskolai évre szóló értesítést. Kiadta az egyházkerület népiskolai tanügyi bizottságának végrehajtó bizottsága. Az értesítés felmutatja tételenként, hogy a kiadványok jövedelméből a vállalat fejlődése folytán ez idő szerint már 8 intézményt évi 19.500 korona segélyezésben részesített; teljesen méltó tehát a vállalat a legszélesebb körű pártolásra. A vállalat népiskolai vezérkönyveket, népiskolai kézi könyveket és gimnásiumi vallástani kézikönyveket tart készletben. A megrendelések László Albert és Tsa. debreceni könyvkereskedő-céghez intézendő.

— **A tiszántúli ref. Egyházi Értekezlet** tagjait tisztelettel kérem, hogy a mennyiben a f. hó 27. napján M.-szigetén tartandó közgyűlésen részletes pénztári jelentést kell előterjesztem, tehát a hátralékos tagoktól is kimutatást kell adnom: legyenek szivesek f. évi tagsági díjaikat (2 kor.) s még inkább esetleges hátralékaikat legkésőbb f. hó 25 ig hozzám postautalványon beküldeni. Debrecen, 1903. aug. 22. *Csiky Lajos*, értekezleti pénztárnok.

— **Az inquisitio** spanyolországi utolsó áldozatáról az *Europeen* című lap mesésen hangzó adatot közöl, mely ha hiteles, akkor újabb adatul szolgál ama köztudomású tényhez, hogy a középkori egyház, mely szintoly csalhatatlan (?) volt, mint a mai, különféle szemüveggel nézte az igazságokat a különböző országokban. A mi az egyikben igaz, a másikban nem igaz, a mi egyik országban megengedhető, a másikban nem engedhető meg. Ismeretes, hogy például a boszorkányok létezését némely országokban ugyanazon időben tagadta az egyház, a más országokban ugyanakkor boszorkányokat fedezett fel és adott át a bakó szerepével megbízott világi hatalomnak kivégzés végett. Ilyen forma adat az is, melyet az *Europeen* című lapban legközelebb egy spanyolországi orvos tett közzé egy értekezésében, melyet a spanyolországi egészségügyi viszonyokról írt. Egy ifju volt állítólag az inquisitio áldozata, a ki azt a szörnyű bünt követte el, hogy fürdött. Ez a különben alig érhető eljárás úgy érhető csakis, hogy egy spanyol valláserkölcsei értekezés, melynek szerzője a gyakori fürdést tanácsolta, az egyház tanaival ellenkező tanításai miatt eltűntetett, s az Indexre került. A mű olvasása tehát el lévén tiltva, a böles inquisitio úgy okoskodott, hogy a benne tárgyalt bűn is, tudniillik a fürdés is tilos, és ezért égették volna meg az ifjut. Nincs benne semmi lehetetlenség.

— **Hódmezővásárhelyi hir.** Hódmezővásárhely egyik óvónője özv. Tamaska Istvánné, Nyizsnyai Aranka urasszony igen szép estélyt rendezett a nyári szinkörben, melynek fénypontja, a szebbnél szebb számok között is, az ő kicsinyei által előadott gyermek-szindarab volt. Ámulva nézte az ember azokat a cseppsegeket, kik oly biztos tudással, annyi ügyességgel mozogtak a nagy közönség előtt, melynek szemeiben a gyönyörködés könnyei ragyogtak. Meglepő szép alakítások következtek ezután „Jákób álma“, „hódolás a művészetnek“ stb. miket egy szobrász (Pásztor János) majd egy rajztanár (Bence Zs.) urleányok részvételével alakított. Közben kicsinyek táncai és sikerült szavalatok voltak. S e minden tekintetben sikerült, kedves estélylyel nemcsak

a nagy közönséget hódította meg a genialis óvónő, hanem hálára kötelezte református egyházát is. Mert az egész estélyt ennek érdekében rendezte és fejtette ki azt a megbámulni való munkát és türelmet, melylyel kicsinyeinek azt a gyönyörű szép darabot annyira betanította. Az estély tiszta jövedelmét, majdnem 600 koronát a tabánban épülő templom urasztalának felszerelésére ajánlotta fel. Méltán illette őt a lelkes elismerés és köszönet, melyben egyháza jegyzőkönyvileg és küldöttsége által is részesítette.

B.
— **Mikor a riporter nem ért a dologhoz.**

Hogy a hírlapirodalom munkásai mennyire nem ismerik hitelveinket, ritusunkat, egyházi szervezetünket: azt igen sokszor alkalmunk volt tapasztalni. De a tájékozatlanságnak akkora méretével ritkán találkozunk, mint a minő a Budapesti Hírlap című ultramontán szellemű politikai lap egyik újdonságában jelentkezett. Megemlékezően ugyanis ama rettenetes viharról, mely jul. 31. szeretett püspökünk vidéki tartózkodása helyén rombolt, azt írja, hogy püspökünk a felelem hatása alatt térdre borulva könyörgött, majd másnap, a templom romjai közt misét szolgáltatott. Az újdondász tájékozatlansága kitünő falatul szolgált az „Alkotmány” újdondászának, a ki — híven lapja hajlamaihoz — nem késett a csufondáros nagyzólas hangján reflexiókat fűzni a megtévedett előadáshoz, holott — ha nem tudja, hogy ez a mise-historia nem egyéb tudatlanságnál — akkor ő teljesen egy színvonalra esik a B. H. újdondászával. Legyen nyugodt az újdondász ur, sem a miséjét, sem annak jövedelmét el nem kívánjuk, még ha éppen adnák is. Azt pedig tanulja meg már egyszer, hogy püspökünknek nem szuperintendens a címe, hanem püspök, a szerint a törvény szerint, melyet urunk királyunk ő felsége szentesíteni méltóztatott. A királyilag szentesített törvény kitételeit, tartalmát pedig a pápai lovagok is kötelesek kellő tiszteletben tartani.

— **Értesítés.** A debreceni ev. ref. főgymnasiunban az 1903—4. iskolai év szept. 1-én nyílik meg A fölvételek, beiratkozások szept. 1—8. napjain történnek és pedig szept. 4-ig csak prot. vallásuak, azontul bármely vallásu növendékek jelentkezhettek fölvételre. Első sorban az előjegyzett tanulóknak van joguk a beírásra, kik szept. 4-ig jelentkezni kötelesek. Az iskolai év ünnepélyes megnyitása szept. 9-én d. e. 9 órakor lesz, mely után a tanítás azonnal megkezdődik. Vizsgálatok határdeje: 1. Javitó és pótló vizsgálat a VIII. osztályból szept. 1-én; az I—IV. osztályból szept. 2-án, az V—VII. osztályból szept. 3-án. 2. Fölvételi vizsgák bármely osztályból szept. 1. és 2-án délelőtt. 3. Magánvizsgák: a VIII. osztályból szept. 1-én az I—IV. osztályból szept. 5-én, az V—VII. osztályból szept. 7-én d. e. írásbeli, d. u. szóbeli vizsgálatok. Az igazgatóság.

— **Segélyek.** Az egyházkerületi pénztár a rendes államsegélyből az egyházmegyéket illető jutalékokat augusztus hó 21-én adta postára s küldte szét az esperesi hivatalokhoz. A közalapból nyert nagyobb és egyszersmindenkori segélyek már előzőleg szétküldettek.

— **Ismertetés.** Két ivnyi füzetben csinos kiállításal vettük Máramarossziget és vidéke ismertetését képekkel illusztrálva, mely az aug. 27-én tartandó egyházkerületi értekezlet alkalmára készült. Az egybeállító hasznos dolgot cselekedett s kiváló figyelmet tanusított az értekezletre egybeseregők iránt.

— **Az ereklyékkel** sok csalást visznek véghez magának a katolikus egyháznak a kárára több helyen. Lelkiismeretlen emberek a nép hiszékenységét és fanatizmusát arra használják fel, hogy maguknak jövedelmet csináljanak azokból. Legujabban Elsas-Lotharingiában csalják ki sok szegény ember pénzt olyan fénykép-másolatok elárúsításával, a melyek Jézus és Mária aláírásával vannak ellátva, és a melyeknek eredetijét most fedezték fel! Természetes, hogy nem lehet holmi levéltárakra fogni, hogy ilyen értékes kézirat addig lappanghatott volna bennök. Ennek méltó helye a híres Lourdes csodabarlangja, melyet a francia kormány nem régen minden áron beakart zárni de a melyet az emberek további félrevezetésére még most sikerült a katolikusoknak nyitva tartani. Ha azonban ilyen értékes oklevelek fedeztetnek fel (!) benne, valószínű, hogy a közvélemény siettetni fogja jól megérdemelt bezárását.

— **Gyászhir.** A sárospataki ev. ref. főiskola tanári kara mély fájdalommal jelenti, hogy *Pasztor Sámuel* főgimnáziumi tanár élete 45-ik, buzgó tanári működésének 18-ik évében folyó hó 12-én elhunyt. Temetése f. hó 14-ikén d. e. 9 órakor a főiskola udvaráról történik. Sárospatak, 1903 augusztus 12. Béke lengjen a kiváló tanár és szeretett kartárs hamvai fölött!

Tartalomjegyzék: A törvénytervezet adóreformja. Dr. Baltazár Dezső. — A „protestáns nyomda” kérdése. Rózsa Sándor. — Maszlag. Alföldi. — Tanügy: Nyílt válasz Nagy Elek ev. ref. lelkész urnak. Bagothai Sámuel. — Irodalom. — Külföld. Vita a modera theologia felett a porosz ország gyűlésén. Veress István. — Különfelek.

Felelős szerkesztő: ERŐSS LAJOS.

Pályásat.

A nagykarolyi ev. ref. egyházban üreseedésben lévő segédlelkész és vallástanári állásra.

1. Javadalmazás: évi 700 (hétszáz) korona havi előleges részletekben fizetve.

2. Hét köbméter tűzifa beszállítva.

3. Két kényelmes lakszoba és fűkamara.

4. Vallás tanítás után nyerendő tanpénz, és pedig: a főgymnasiumban mintegy ötven ref. tanuló után 200, azaz egy száz korona; polgári leányiskola növendékei után az államtól egy száz korona; — megyei foglyok látogatásáért, minden hónapban kétszer, 48, azaz negyvennyolc korona.

5. Két papos temetéskor, siri ima, vagy siri beszéd tartásáért 4. kor. vagy csak kikisérésért 2 kor.

Ezeket kívül, a róm. kath. elemi iskolában tanuló fi- és leányiskolában tanuló növendékektől nyerendő tanpénz.

Kötelessége:

Lelkész utasítása szerint, minden lelkészi teendőben való helyettesítés és segédkezés.

Továbbá, a fent nevezett főgymnasiumban, polgári-leány és róm. kata. elemi iskolákban, mezőgazdasági ismétlő-iskolába járó ev. ref.

tanulók hittani tanítása s megyei foglyok látogatása.

Teljes ellátásról maga gondoskodik.

A kellően felszerelt pályázat, folyó év aug. 31-ig alulírott lelkészhez nyújtandó be, s a megválasztandó segédlelkész-vallástanár, hivatalát szept. 8-ig elfoglalni köteles.

Nagykároly, 1903. aug. 20.

Asztalos György
ev. ref. lelkész.

Pályásat tanári állásra.

A békési államilag segélyezett ev. ref. főgymnasiumnál betöltendő *természetrajz-földrajzi* tanári állásra pályázat hirdettetik, melynek javadalma 2400 korona törzsfizetés és 400 korona lakáspénz. Az állás betöltése a vallás-és közokt. miniszterium jogkörébe tartozik, a kérvények tehát ahoz címzendők. Az alkalmazandó tanár egyelőre ideiglenes minőségűnek tekintetik.

Szükség esetén helyettes tanár alkalmaztatik 1600 korona díjazás mellett.

Míg a tanintézet teljesen el nem lesz látva tanerőkkel, köteles lesz heti 20—23 órán át tanítani és pedig szaktárgyain kívül más rokon tantárgyat is.

Csak ev. ref. vallásu tanárok és tanárjelöltek pályázata fogadtatik el.

A pályázati kérvények az életkort, vallást, végzett tanulmányokat, eddigi szolgálatot, végzettséget és egészségi állapotot igazoló okmányokkal ellátva augusztus 28-ik napjáig a *főgymnasium igazgatóságához* küldendők. Megjegyeztetik, hogy az állammal kötött szerződés értelmében 2600, 2800, 3200 és 3600 koronás törzsfizetések is fognak rendszeresítettetni.

Békés, 1903. aug. 16.

A főgymn. igazgató tanács elnöksége.

Szülők figyelmébe.

Polgári iskolába járó sógornőm mellé óhajtának 2—3 polgári, vagy felsőbb leányiskolai növendéket teljes ellátásra elvállalni. Magam is, feleségem is lelkészi családból származunk, azért szeretnők ha papok, vagy tanítók tisztelnének meg bizalmukkal. Lakcímem: Debrecen, Darabos utca 29. sz.

Tisztelettel

Széki Ákos.

A „Neumann M.” cég debreceni áruházáról.

A tiszántuli ref. egyházkerület lelkész és tanító urai előtt nem ismeretlen a

„NEUMANN M.”

cs. és kir. udvari szállító cég.

Hiszen évek hosszú sora óta, a mióta ez a cég a közönség osztatlan bizalmát bírja, nincs eset rá, hogy e nagy egyházkerület lelkészei, tanítói Debrecenben járva, ne tekintsek meg azt a kitűnő hírnévnek örvendő nagy áruházat.

A kitűnő minőségű férfi-, fiu- és gyermek-ruhákkal felszerelt áruház kielégíti a legkényesebb igényeket is. Ezt bizonyítják az összes vásárlók, de különösen azok a szülők, kik gyermekeik ruhaszükségletét itt szerzik be.

A nagytiszteletű lelkész és tanító urak Debrecenbe jöve ne mulaszták el ezt a látványosság számba menő hatalmas áruházat megtekinteni. Igaz élvezettel fogja látni mindenki ezt a nagy üzletet, mely a szoliditásnak, olesóságnak mintaképe.

Nincs itt holt saison soha. Élénk az üzlet az év minden szakában, mert a vevők óriási tömege helyből úgy mint vidékről a *Neumann M.* céget keresi föl.

A cég főtörekvése az üzlet jó hírnevét minden időben és körülmények között fenntartani, de arra nem is volt eset, hogy *Neumann M.* áruháza ellen panasz emeltetett volna.

Olcsóság, tartósság és csinoság tekintetében a Neumann cég áruai versenyen felül állanak.

A tiszántuli egyházkerület lelkész és tanító urai pedig különösen bizalommal fordulhatnak az üzlet vezetőjéhez, mert hiszen mint törzs vevőközönség különös figyelemben részesülnek minden alkalommal.

Ezután is figyelmökbe ajánljuk ezt a régi kitűnő hírnevű előkelő céget.

NEUMANN M. cs. és kir. udv. szállító Debrecen, főtér, a postával szemben.

Mérték szerint külön osztály.

ALAPÍTOTT : 1845-BEN.